

Nr 616.

Av herr **Dickson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 133, angående anslag till ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek.

I prop. nr 133 hemställer departementschefen att riksdagen måtte för nästa budgetår anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr. till ersättning åt författare för utlåning av deras verk. Anslaget skall utgå med ett belopp motsvarande 3 öre för varje lån i folk- och skolbiblioteken av rättsskyddat verk av svensk författare. Enligt den biblioteksstatistik, som ligger till grund för anslaget beräknas antalet boklån till 16,25 milj.

Av den föreslagna ersättningen av 3 öre per boklån skall 2 öre i regel tillfalla vederbörande författare. Återstoden skall användas till gemensamma ändamål för de svenska författarna, exempelvis pensioner och understöd.

Departementschefen framhåller i propositionen att ett tjugotal år förflutit sedan frågan om ersättning till författarna för biblioteksutlåningen av deras verk först togs upp från författarhåll. Ett flertal utredningar har under dessa år ägnat sig åt detta spörsmål utan att man lyckats nå en för författarna lämplig lösning. Årets proposition bygger emellertid huvudsakligen på det av den s. k. bokutredningen år 1952 framlagda förslaget till vidgat statligt stöd åt författarna såsom kompensation för utlåning av deras verk.

Det är enligt min mening synnerligen angeläget att man i denna fråga söker komma till ett resultat, som är tillfredsställande för författarna. Departementschefens förslag till lösning innebär tyvärr, att principen om författares rätt till ersättning för utnyttjandet av hans verk fortfarande är oklar. Visserligen skall enligt förslaget ersättningen tilldelas respektive författare i viss överensstämmelse med lånefrekvensen, som skall utrönas genom stickprovsundersökningar, men det är inte låntagaren — nyttjaren — som skall betala ersättningen utan denna skall utgå av statsmedel.

Ett sakligt sett lämpligare system vore att uttaga direkta låntagaravgifter vid biblioteken. Argumentet att en avgiftsbelagd utlåning skulle få menliga följder för vår folkbildning får icke överskattas. Den avgift som skulle behöva komma i fråga — förslagsvis en krona femtio öre för obegränsat antal boklån under ett kalenderår — får nämligen anses så blygsam att den i och för sig icke kan utgöra något hinder för folkbildningsarbetet.

Genom en avgiftsbeläggning av bokutlåningen skulle man icke endast kunna undvika det otillfredsställande i att på skattebetalarna övervältra en

kostnad som rätteligen bör bäras av låntagaren, utan även få den rättsliga aspekten, att författarnas andliga egendom icke skall få utnyttjas gratis, bättre tillgodosedd.

Vad angår sättet för avgiftens uttagande vill jag endast framhålla, att ett enkelt och praktiskt genomförbart förslag vore att lånekort för obegränsat antal boklån under ett år tillhandahölles vid alla landsbibliotek och kommunala bibliotek till ett pris av en krona femtio öre. För låntagare på barn- och ungdomsavdelningarna bör dock priset sättas lägre, förslagsvis till 50 öre. Härigenom skulle man vid ett genomsnittligt antal låntagare vid ifrågavarande bibliotek av 800 000 varje år kunna räkna med en nettointäkt ej understigande 800 000 kronor. Det merarbete som genom detta tillhandahållande av lånekort skulle uppstå för bibliotekspersonalen måste betraktas som ytterst obetydligt. I enlighet med vad som föreslagits i propositionen synes de genom låntagaravgifter influerna medlen böra halveras. Ena hälften bör reserveras för en proportionellt utgående gottgörelse till de enskilda författarna och den andra fördelas bland författarna efter individuell prövning. I övrigt ansluter jag mig till bokutredningens fördelnings- och urvalsprinciper.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte, 1) avslå det i propositionen nr 133 framlagda förslaget om ett förslagsanslag om 500 000 kronor att utgå såsom ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek; 2) besluta att en avgift i enlighet med i motionen angivna riktlinjer skall uttagas för utlåning av författares verk genom bibliotek; 3) bifalla de i propositionen föreslagna grunderna för beredande av ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. med de ändringar som föranledes av bifall till det i motionen förordade avgiftssystemet samt med beaktande av vad i övrigt i motionen anförts.

Stockholm den 24 mars 1954.

James I. A. Dickson.
